

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ І МУЗЕЙНО-
ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

КАФЕДРА ІСТОРІЇ, МУЗЕЄЗНАВСТВА ТА ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА НА ТЕМУ:

**«БЕКЕТОВ ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ – ВИДАТНИЙ АРХІТЕКТОРА
ТА ПЕДАГОГ: МУЗЕЙНИЙ ПРОЄКТ»**

здобувача

вищої освіти

першого освітнього рівня (бакалавр)

спеціальності 027 «музеєзнавство, пам'яткознавство»

освітньої програми «культурна спадщина

та пам'яткоохоронна діяльність

Сем'яної Катерини Станіславівни

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор

Потрашков Сергій Васильович

Рецензент:

Харків, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	С. 8
РОЗДІЛ 1. РОЗШИРЕНА ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ «ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БЕКЕТОВ – ВИДАТНИЙ АРХІТЕКТОР ТА ПЕДАГОГ»	С. 12
1.1 Ідейний задум, методи та наскрізні проблеми експозиції	С. 12
1.2 Тематико-експозиційний план експозиції «Олексій Миколайович Бекетов – видатний архітектор та педагог»	С. 15
Висновки до розділу	С. 26
РОЗДІЛ 2. МУЗЕЙНЕ КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОЗИЦІЇ «ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БЕКЕТОВ – ВИДАТНИЙ АРХІТЕКТОР І ПЕДАГОГ»	С. 28
2.1. Теоретична основа проєкту музейної комунікації «Майстерня архітектора»	С. 28
2.2. Методична розробка програми «Майстерня архітектора»	С. 29
Висновки до розділу	С. 41
ВИСНОВКИ	С. 42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	С. 44
ДОДАТКИ	С. 51

ЗАВДАННЯ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Харківська державна академія культури

Факультет: Соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності

Кафедра: Історії, музеєзнавства та пам'яткознавства

Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

Напрямок підготовки 027 «музеєзнавство, пам'яткознавство

(шифр і назва)

«ЗАТВЕРДЖУЄ»

Завідувач кафедри

А. ЩЕРБАНЬ

«__» _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

СЕМ'ЯНОВА КАТЕРИНА СТАНІСЛАВІВНА

1. Тема роботи: «Бекетов Олексій Миколайович – видатний митець і педагог: музейний проєкт»

«Beketov Oleksiy Mykolayovych – an outstanding artist and teacher: the museum project»

керівник роботи – Потрашков С. В., доктор історичних наук, професор

затверджений засіданням кафедри, протокол № 5 від 12 жовтня 2022 року

2. Строк подання студентом роботи – травень 2023р.

3. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. РОЗШИРЕНА ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ «ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БЕКЕТОВ – ВИДАТНИЙ АРХІТЕКТОР ТА ПЕДАГОГ»

1.3 Ідейний задум, методи та наскрізні проблеми експозиції.

1.4 Тематико-експозиційний план експозиції «Олексій Миколайович Бекетов – видатний архітектор та педагог»

Висновки до розділу

РОЗДІЛ 2. МУЗЕЙНЕ КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОЗИЦІЇ «ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БЕКЕТОВ – ВИДАТНИЙ АРХІТЕКТОР І ПЕДАГОГ».

2.1. Теоретична основа проєкту музейної комунікації «Майстерня архітектора».

2.2. Методична розробка програми «Майстерня архітектора»

Висновки до розділу

Висновки до розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та затвердження теми дипломної роботи	вересень	
2.	Виявлення та вивчення літератури з теми дипломної роботи	жовтень- листопад	

3.	Написання тексту I розділу дипломної роботи	грудень	
4.	Написання тексту II розділу дипломної роботи	січень	
5.	Збір емпіричного матеріалу з теми дослідження, його опрацювання, опис	лютий- березень	
6.	Написання висновків, оформлення роботи, її передзахист на кафедрі	квітень-травень	
7.	Підготовка презентації та захист дипломної роботи	червень	

Студент

Сем'янова К. С.

Керівник роботи

Потрашков С. В.

АННОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти **Сем'янової Катерини Станіславівни на тему «Бекетов Олексій Миколайович – видатний митець і педагог: музейний проєкт»** присвячено висвітленню музейними засобами життєвого й творчого шляху видатного українського зодчого. На основі історичної довідки, у представленій роботі запропоновано нову спробу створення музейної експозиції шляхом залучення інсталяцій, 3D моделей та аудіогідів. Наявні унікальні та раритетні речі сприяли широкому висвітленню ролі О. М. Бекетова у становленні та розвитку харківської архітектурної школи та урбанізації Харкова.

До пропонованої експозиції розроблено проєкт музейної комунікації, який розрахований на дітей різної вікової категорії, в тому числі із інклюзивними потребами. Поєднання теоретичної та практичної частини в проєкті «Майстерня архітектора» забезпечує краще засвоєння дітьми отриманої інформації, розширення їх знань у сфері архітектури, історії та культури Харкова.

Ключові слова: архітектура, О. М. Бекетов, харківська архітектурна школа, музейна експозиція, інклюзія, музейна комунікація.

SUMMARY

The qualifying work for obtaining the first (bachelor) level of higher education of **Semyanova Kateryna Stanislavivna on the topic «Beketov Oleksiy Mykolayovych - an outstanding artist and teacher: a museum project»** is dedicated to the illumination of the life and creative path of an outstanding Ukrainian architect through museum means. Based on the historical reference, the presented work proposes a new attempt to create a museum exposition by involving installations, 3D models and audio guides. The available unique and rarities contributed to the wide coverage of the role of O. M. Beketov in the

formation and development of the Kharkiv school of architecture and the urbanization of Kharkiv.

A museum communication project has been developed for the proposed exhibition, which is designed for children of different age categories, including those with inclusive needs. The combination of the theoretical and practical part in the «Architect's Workshop» project ensures better assimilation of the information received by children, expansion of their knowledge in the field of architecture, history and culture of Kharkiv.

Key words: architecture, O. M. Beketov, Kharkiv school of architecture, museum exhibition, inclusion, museum communication.

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Образ кожного міста творять його архітектурні шедеври, що створювалися видатними зодчими. Харків неможливо уявити без будинків житлового та громадського призначення, автором яких є доктор архітектури, професор, академік архітектури, меценат, громадський діяч та Людина з великої літери – Олексій Миколайович Бекетов. Його ім'я носить університет у центрі міста, але наукова та творча спадщина все ще має багато невідомих сторінок. Одним з таких напрямків є переосмислення творчої та педагогічної діяльності маестро музейними засобами. Адже, основна експозиція представлена у залах музею історії Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова і не кожен бажаючий, у зручний для нього час, може відвідати цей комплекс. Відповідно, для більш якісного і ширшого висвітлення життя і творчості головного творця архітектурного обличчя Харкова, необхідні нові і нові музейні експозиції та виставки у комунальних музеях міста. Саме ці заклади забезпечують знайомство мешканців та гостей міста із місцевою історією, вагомою частиною якої є особистість Олексія Миколайовича Бекетова.

Об'єкт кваліфікаційної роботи – життєвий та творчий шлях О. М. Бекетова та його вплив на формування харківської архітектурної школи.

Предмет дослідження – комплексний музейний проєкт, присвячений архітектурній та педагогічній діяльності О. М. Бекетова.

Мета роботи полягає у розробці та представленні до захисту музейного проєкту «Олексій Миколайович Бекетов – видатний архітектор та педагог» шляхом створення експозиції та забезпечення її музейною комунікацією.

Реалізація поставленої мети передбачає втілення наступних **завдань**:

1. визначення ідейного задуму, наскрізних проблем та архітектурного оформлення експозиції;

2. підбір необхідних експонатів і розробка тематико-експозиційного плану майбутнього музейного продукту;
3. розробка теоретичної основи інклюзивного музейного проєкту;
4. створення методичної розборки запропонованого музейного проєкту.

Ступінь наукової розробки тематики кваліфікаційної роботи.

Для наукового забезпечення розробки музейного проєкту, присвяченого архітектурній та педагогічній діяльності О. М. Бекетова було проаналізовано в першу чергу мемуарні джерела – праці як самого зодчого, так і його учнів. До першої категорії відносяться прижиттєві авторські статті у періодичних виданнях, що висвітлюють роботу Бекетова над різними об'єктами [14-22]. До другої – перший монографічний нарис «Академік архітектури Олексій Миколайович Бекетов» - написаний його учнем І. О. Ігнаткіним та цикл статей у періодичних виданнях, присвячених 50-літтю творчої діяльності архітектора [37]. В цих невеличких за розміром роботах автор вперше зібрав матеріали про найбільш важливі будови та проєкти Бекетова і проаналізував його наукову та педагогічну діяльність. Цікавим, для характеристики особистості архітектора є єдине опубліковане інтерв'ю з ним, підготовлене журналістом С. Борзенком в 1940 р. Головною темою розмови було власне бачення архітектурного образу Харкова видатним зодчим [24].

Крім писемних джерел, до цієї групи відносяться і фотодокументи – світлини із зображенням архітектора у родинному колі, або за роботою. Ці предмети надають можливість проаналізувати середовище у якому зростав, формувався та розвивався талановитий майстер архітектури.

Другу групу джерел складають ілюстративні матеріали, опубліковані за життя будівничого і різних виданнях. Це ескізи його майбутніх будівель та каталог робіт зодчого, що розкривають непересічний талант О. М. Бекетова

[1; 32; 33; 39; 57; 58]. Ці джерела цінні інформацією про ті будинки, які не збереглися до наших днів або знаходять на території інших держав.

Третю групу джерел становлять речові джерела – музейні експонати із зібрань Харківського історичного музею імені М. Ф. Сумцова, Харківського художнього музею та музею історії Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова. Це не лише особисті речі зодчого, але й його олійні та акварельні малюнки й ескізи майбутніх будівель. Частина з них була використана і у запропонованій автором експозиції.

Четверту групу джерел складають нерухомі пам'ятки – творіння архітектора, що в першу чергу, прикрашають місто Харків. За їх допомогою можна наочно дізнатися про трансформацію мистецьких уподобань та майстерності О. М. Бекетова.

Наукове вивчення життєвого та творчого шляху О. М. Бекетова розпочалося лише із середини 50-х років ХХ ст. і було приурочено до святкування 300-річчя міста Харкова. У монографіях аналізувалися особливості творчості архітектора, головні його будівлі та вплив на становлення й розвиток урбаністичного середовища міста [38; 54].

У 1960-1980-х рр. дослідження архітектурної спадщини Бекетова відбувалося лише на сторінках періодичних видань – спеціалізованих журналів або газет. Розглядалися стилістичні особливості будинків видатного зодчого, його вплив на розвиток архітектури Харкова. Окремий цикл публікацій було присвячено Бекетову – художнику та педагогу [29; 31; 49; 51; 53; 56; 60; 63; 66-69; 72]. Тож, вперше з'явилися публікації про становлення харківської архітектурної школи і ролі Олексія Миколайовича в її започаткуванні [65; 70].

З 1990-х років починається новий етап вивчення спадщини О. М. Бекетова. На перший план вийшли проблеми дослідження й опублікування документів з особистого фонду архітектора у Центральному державному науково-технічному архіві України та збереження й реставрація

спадщини архітектора [2; 6-11, 59]. З 2000-х років розпочалося ґрунтовне наукове вивчення життєвого та творчого шляху зодчого: з'явилися спеціалізовані монографії та статті у профільних наукових виданнях [4; 5; 30; 43; 50; 52; 61; 64]. Таким чином, постать Бекетова і у ХХІ ст. залишається актуальною, потребує нового вивчення й інтерпретації.

Окрім історичних, мистецтвознавчих та архітектурних праць, для написання представленої кваліфікаційної роботи було використано і видання музеєзнавчого профілю. До першої групи належать роботи, що аналізують досвід інтерпретації спадщини О. М. Бекетова музейними заходами, починаючи з кінця 1960-х рр. ХХ і до першої декади ХХІ ст. [62; 68; 72;]. До другої – видання, що характеризують експозицію та комунікацію, як невід'ємну частину роботи й взаємодії музею з відвідувачами [12; 13; 23; 27; 28; 36; 44; 71]. Використання саме цих видань сприяло осмисленню створення нового музейного проєкту, присвяченого архітектору Бекетову та розробці музейної програми з введення запропонованої експозиції до музейної комунікації.

Особистий внесок автора кваліфікаційної роботи полягає у спробі творчого переосмислення архітектурної та педагогічної діяльності О. М. Бекетова шляхом розробки наукової концепції нової музейної експозиції та комунікативної програми, що допомогла би дітям різних категорій не лише ознайомитися із творчістю архітектора, але й в ігровій формі пізнати урбаністичний образ Харкова, який у кінці ХІХ – в першій половині ХХ ст. творився завдяки невтомній праці Олексія Миколайовича Бекетова.

РОЗДІЛ І. РОЗШИРЕНА ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ «ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БЕКЕТОВ – ВИДАТНИЙ АРХІТЕКТОР ТА ПЕДАГОГ»

1.1. Ідейний задум, методи на наскрізні проблеми експозиції

Життєвий та творчий шлях одного з творців архітектурного обрису Харкова – О. М. Бекетова неодноразово відображалось музейними засобами [2; 6; 8; 9; 30; 62]. Різноманітні стаціонарні експозиції та пересувні виставки розкривали різні сторони діяльності засновника харківської архітектурної школи, але поза увагою музейників залишився певний аспект пов'язаний із впливом Олексія Бекетова на становлення В. В. Величка, О. І. Ржепишевського, О. М. Гінзбурга, В. Г. Кричевського. Тому, запропонований до захисту музейний проєкт і спрямований на заповнення цієї прогалини.

На основі історичної довідки, що відображає життєвий та творчий шлях зодчого, представлено наукову концепцію майбутньої експозиції (додаток 1).

Ідейний задум експозиційного проєкту «Олексій Миколайович Бекетов – видатний архітектор та педагог» – за допомогою музейних засобів розкрити основні етапи життя та творчості видатного архітектора, педагога, громадського та культурного діяча О. М. Бекетова.

Тематична спрямованість та методи майбутньої експозиції. Згідно існуючої класифікації запропонована музейна експозиція є:

За профілем – меморіальна;

За типом – класична;

За завданням призначення – основна;

За способом демонстрації – стаціонарна;

За методом побудови музейної експозиції – образно-сюжетна (виходячи із результатів наукового дослідження, створюється художня модель певного явища, події, біографії особистості).

Тематичний метод – на основі запропонованих музейних предметів різних типів розкривається зміст обраної теми, проблеми.

За принципом побудови – хронологічна;

Жанрова форма – виставкова («Експозиційна легенда»).

Для розкриття музейними засобами пропонуються наступні **наскрізні проблеми експозиції**:

- життєвий шлях О. М. Бекетова
- професійна діяльність О. М. Бекетова (архітектор та педагог)
- основні творчі проекти О. М. Бекетова

У даному експозиційному проекті будуть використовуватися наступні **предмети**: унікати, раритети, допоміжні музейні матеріали – муляжі, моделі, макети та інші види копій.

Коротка тематична структура:

РОЗДІЛ 1. ТВОРЧЕ СТАНОВЛЕННЯ БЕКЕТОВА

Тема 1. Походження майбутнього архітектора

Тема 2. Освіта та розвиток талантів

Тема 3. Перші досягнення

РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРА

Тема 4. Здійснені проекти

Тема 5. Невиконані задуми

Тема 6. Педагогічна діяльність

Експозиційне обладнання – комплекс елементів та приладів, за допомогою яких втілюється у життя конструктивно – просторова експозиція. До такого обладнання відносяться: стенди, вітрини, подіуми.

Архітектурно-художній образ.

Музей представлений у вигляді інсталяції – перевернутий будинок (додаток 2). Це має надати особливий сенс експозиції, яка присвячена життю та творчості архітектора. Специфіка архітектурного проектування будівлі дозволять з перших кроків поринути в атмосферу в якій жив і творив О. М. Бекетов. Екскурсія проводиться інтерактивно – без екскурсовода, супроводжується записаним на диктофон голосом.

В експозиційній залі передбачена охоронна та протипожежна сигналізація для забезпечення збереження експонатів і уникнення їх пошкоджень та пограбування. Експозиційна зала являє собою приміщення прямокутної форми, 12 на 18 метрів, поділене на 3 зони, 6 на 8 метрів.

Колористичне рішення доповнює образ усієї експозиції. Стіни зали мають світло-бежевий відтінок, стеля – коричневий, підлога – білий кольори. Таке рішення допомагає відвідувачу зануритися в атмосферу перевернутого будинку. Вздовж кожної експозиційної зони, на стелі, розташовані стенди з експонатами. Самі стенди представлені у вигляді різних інсталяцій – скляний куб, полиці, книжкові шафи, столи.

В даній експозиції використовується штучне розумне освітлення, яке розташоване на стендах та по периметру зали у вигляді світлодіодної стрічки. В залежності від того, в якій зоні знаходяться відвідувачі, світло автоматично вмикається та вимикається. По периметру зали вмонтовані колонки з яких лунає записаний на диктофон текст. На стіні у двох зонах – першій та третій, передбачено монітори для перегляду короткометражного фільму, який вмикається автоматично. У другій зоні монітор вмонтовано у стіл.

Перша зона присвячена родині та дитинству архітектора. Інтер'єр являє собою дитячу кімнату О. М. Бекетова. У цій зоні розташовані експонати, які занурюють відвідувачів у ті часи. Посередині стелі розташовані стіл та крісла, біля стіни книжкова шафа, камін, підлоговий годинник. Все це

створює атмосферу родинного затишку. По периметру зони розміщені фото сім'ї зодного.

Інтер'єр другої зони уявляє собою кабінет. Посередині стелі розташовані стіл та стілець. Біля стіни знаходиться стелаж на якому розташовані фото. Біля стіни розміщено стенд (інсталяція – скляний куб), на полицях якого розташовані макети – зменшені копії будівель, спроектовані Бекетовим, виготовлені з пластику. На стіні розташовані креслення. Експозиція демонструє експонати, що символізують розквіт творчості та натхнення архітектора.

Третя зона присвячена педагогічній діяльності Бекетова. Інтер'єр являє собою аудиторію в інституті. Посередині стелі розміщені столи та стільці. На стіні знаходиться дошка, в яку вмонтовано монітор. На стіні знаходиться книжкова полиця з різними журналами та авторськими підручниками. По периметру зони розташовані фото учнів Бекетова.

Завершує експозицію банер, який розташовано вздовж стіни, на якому описані місця, що увіковічують пам'ять великого архітектора.

Таким чином, обраний ідейний задум і тематична спрямованість сприяли визначенню наскрізних проблем експозиції та створенню її архітектурно-колористичного оформлення. Проте жодна експозиція не може обійтися без предметного наповнення, яке розкриває зазначені вище наскрізні проблеми запропонованого музейного проєкту.

1.2. ТЕМАТИКО-ЕКСПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН «ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БЕКЕТОВ - ВИДАТНИЙ АРХІТЕКТОР ТА ПЕДАГОГ»

Перетворення наукової концепції у повноцінну музейну експозицію, яка буде представлена відвідувачам у вигляді комплексного науково-пізнавального та розважального продукту не можлива без підбору експонатів, які б розкривали

різні етапи життя та творчості творця харківської архітектурної школи –
О. М. Бекетова.

№	Найменування розділів, тем, підтем	Перелік експозиційних матеріалів	Розмір	Характер матеріалів, місце збереження (посилання)	Примітки
1	Розділ 1. Творче становлення О. М. Бекетова	Текст. Це була неординарна людина, і дуже багато будинків, якими пишається наше місто, побудовані за його проектами. Потрібно віддати належне: ці проекти не застаріли, вони лише стають цінніше. Багато сучасних архітекторів вчаться на спадщині Бекетова.			Банер. Відтворення вітальні. Виділена ділянка, повністю стилізована під кімнату часів 1900 року.
2	Тема 1. Походження майбутнього архітектора.	Речовий експонат. Крісла		Дерево, тканина	Знаходяться на стелі
3		Речовий експонат. Стіл		Дерево	Знаходиться на стелі, поруч з кріслами, посередині
4		Речовий експонат. Книжкова шафа		Дерево	Знаходиться на стелі, ліворуч від крісла
5		Речовий експонат. Книга: Академік архітектури Бекетов : До 150-річчя від дня народження: [монографія] / [В. М. Бабаєв , Т. Д. Ріщенко , Т. П.	20x25	Картон, папір, друк.	У книжковій шафі

		Слісєєва та ін.]			
6		Речовий експонат. Книга: Академик архитектуры Алексей Николаевич Бекетов. Библиографический указатель к 125-летию со дня рождения. Сост. Ф. С. Рофе-Бекетов, В. А. Ярошик, ред. А. Ю. Лейбфрейд. Харьков, 1987	20x25	Картон, папір, друк.	У книжковій шафі
7		Речовий експонат. Журнал: Игнаткин И. Килессо С., Ясиевич В. К 100-летию со дня рождения А. Н. Бекетова . <i>Строительство и архитектура</i> , 1962 . №4.	20x25	Папір, друк.	У книжковій шафі
8		Речовий експонат. Книга: Бекетова М. А. Воспоминания об Александре Блоке. Сост. В. П. Енишерлова и С. Лесневского. Вступ. статья С. Лесневского, послесловие А. В. Лаврова. М.: Правда, 1990	20x25	Картон, папір, друк.	У книжковій шафі
9		Речовий експонат. Книга: Мазуркова О. А. Життєвий та творчий шлях	20x25	Картон, папір, друк.	У книжковій шафі

		академіка архітектури О. М. Бекетова . <i>Актуал. пробл. вітчизн. та всесвіт. історії</i> . Харків., 2000.			
10		Речовий експонат. Книга: Стоянов Н. Н. Алексей Николаевич Бекетов (1862 – 1946). К 100-летию со дня рождения [архитектора].	20x25	Картон, папір, друк.	У книжковій шафі
11		Речовий експонат. Журнал: Штейнберг Я. А. Олексій Миколайович Бекетов: До 50- річчя з дня народження Архітектура Радянської України. 1939. 6	20x25	Папір, друк.	У книжковій шафі
12		Новодел. Книги- муляжі	20x25	Картон, папір.	У книжковій шафі
13		Речовий експонат. Камін		Цегла, фарба, метал.	Знаходиться на стелі, біля стіни, праворуч від книжкової шафи
14		Речовий експонат. Підлоговий годинник		Дерево, фарба, метал.	Знаходиться на стелі, ліворуч від камінна
15		Фото. Олександр Блок у сімейному крузі з дідом Андрієм Миколайовичем Бекетовим.	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці
16		Фото. Олена Карлівна Бекетова	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці, ліворуч від

					фото «Олександр Блок у сімейному крузі з дідом Андрієм Миколайовичем Бекетовим.»
17		Фото. Микола Миколайович Бекетов	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці, ліворуч від фото «Олена Карлівна Бекетова»
18		Фото. Андрій Бекетов	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці, праворуч від фото «Олександр Блок у сімейному крузі з дідом Андрієм Миколайовичем Бекетовим.»
19		Фото. Катерина і Марія Бекетови	100x140	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці, праворуч від фото «Андрій Бекетов»
20		Фото. Сім'я Бекетових	180x220	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці
21		Новодел. Плазмовий телевізор	77"	Пластик, метал	Знаходиться на стіні під каміном
22		Речовий експонат. Свічник		Метал	Знаходиться на столі, посередині
23		Новодел. Акустичні колонки		Метал	Вмонтовані в стіни, по периметру
24	Тема 2. Освіта та розвиток талантів	Текст. Безперервна праця становить головний закон мистецтва, як і закон життя			Банер. Відтворення кабінету. Виділена ділянка, повністю стилізована під кімнату часів 1900 року.
25		Речовий експонат.		Дерево	Знаходиться на

		Стіл			стелі, посередині
26		Речовий експонат. Стілець		Дерево, тканина	Знаходиться на стелі, поруч зі столом
27		Речовий експонат. Стелаж		Дерево	Знаходиться на стелі, біля стіни, за стільцем
28		Фото. Імператорська Академія мистецтв у Санкт-Петербурзі	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, біля стелажу, у дерев'яній рамці
29		Фото. Р. А. Гедіке	25x35	Папір	Знаходиться у дерев'яній рамці, на стелажі
30		Фото. Д. І. Грімм	25x35	Папір	Знаходиться у дерев'яній рамці, на стелажі, ліворуч від фото «Р.А. Гедіке»
31		Фото. А. І. Кракау	25x35	Папір	Знаходиться у дерев'яній рамці, на стелажі, ліворуч від фото «Д. І. Грімм»
32		Речовий експонат. Дипломна робота О. М. Бекетова на тему: «Вокзал (курзал) при морських купальнях на Чорному морі» (1888 р.).		Папір, друк	Знаходиться на стелажі
33	Тема 3. Перші досягнення	Текст. Я стояв біля казкових палаців і згадував вузькі провулки рідного міста, тісні і брудні, забудовані глиняними будиночками вулиці			Банер
34		Фото. Ганна Олексіївна	25x35	Папір	Знаходиться у дерев'яній рамці, на

		Алчевська			стелажі
35		Фото. Будівля Олександрівського комерційного училища (1889-1901 рр.).	25x35	Папір	Знаходиться у дерев'яній рамці, на стелажі
36		Текст. Олександрівське комерційне училище (1889-1901 рр.)- перша будівля О. М. Бекетова в Харкові.			Банер
37		Фото. Жіноче єпархіальне училище в Лубнах (1907 р.)	25x35	Папір	Знаходиться у дерев'яній рамці, на стелажі
38		Фото. Вище гірниче училище в Катеринославі (1899-1912 рр.)	25x35	Папір	Знаходиться у дерев'яній рамці, на стелажі
39	Розділ 2. Професійна діяльність майстра	Текст. Всього за проектами О. М. Бекетова було побудовано більше сорока громадських і житлових будівель в Харкові і близько шістдесяти в інших містах Російської імперії і СРСР			Банер
40	Тема 4. Здійснені проекти	Новодел. Куб		Скло	Вмонтований у стіну
41		Новодел. Полиці		Скло	Знаходяться у кубі
42		Новодел. 3-D-макет будівлі Олександрівського комерційного училища (1889-1901 рр.).		Пластик	Знаходиться на полиці у кубі
43		Новодел. 3-D-макет будівлі		Пластик	Знаходиться на полиці у кубі

		Харківського художнього музею			
44		Новодел. 3-D-макет Палацу культури МВС		Пластик	Знаходиться на полиці у кубі
45		Новодел. 3-D-макет – Будинок вчених		Пластик	Знаходиться на полиці у кубі
46		Новодел. 3-D-макет будівлі Судових установ в Новочеркаську (1904-1909 рр.)		Пластик	Знаходиться на полиці у кубі
47		Новодел. 3-D-макет - цвинтарна церква Каплунівської ікони Божої Матері		Пластик	Знаходиться на полиці у кубі
48		Новодел. 3-D-макет бібліотеки В. Г. Короленка		Пластик	Знаходиться на полиці у кубі
49		Текст. За проектами архітектора Бекетова було побудовано більше сорока будівель. За його ескізами були побудовані театри, маєтки, стадіони, інститути тощо.			Банер. Розташований зліва від куба
50		Речовий експонат. Креслення – Будинок вчених	50x70	Папір	Розташований ліворуч від банера, у рамці, під склом
51		Речовий експонат. Креслення- будівля Харківського художнього музею	50x70	Папір	Розташований ліворуч від банера, у рамці, під склом
52	Тема 5. Невиконані задуми	Речовий експонат. Креслення - новаторський проект Великого театру (1914 р.)	50x70	Папір	Розташований на стіні, нижче за креслення здійснених проектів, у рамці, під склом
53		Речовий експонат. Креслення –	50x70	Папір	Розташований на стіні, нижче за

		«бекетовський» Держпром			креслення здійснених проектів, у рамці, під склом
54		Текст. За своє життя Олексій Бекетов виконав більше 170 проектів , з них близько 50- цікавих і яскравих , на жаль , не були здійснені.			Банер. Розташований ліворуч від креслень
55		Новодел. Плазмовий телевізор		Пластик, метал	Вмонтований у стіл
56	Тема 6. Педагогічна діяльність	Текст. Олексій Миколайович керував курсовим та дипломним проектуванням, викладав авторські курси			Банер Виділена ділянка, повністю стилізована під аудиторію в інституті.
57		Речовий експонат. Столи		Дерево	Знаходяться на стелі
58		Речовий експонат. Стільці		Дерево	Розташовані на стелі, біля кожного столу
59		Речовий експонат. Шкільна дошка	180x220	Дерево, метал, фарба	Знаходиться на стіні
60		Новодел. Монітор	170x210	Пластик	Вмонтований у дошку
61		Речовий експонат. Книжкова полиця		Дерево	Знаходиться біля стіни
62		Речовий експонат. Підручник: «Архітектура. Курс лекцій, читаний у Харківському технологічному інституті Олександра III»	30x25	Картон, папір, друк	Знаходиться на полиці
63		Речовий експонат. Підручник:	35x25	Картон, папір,	Знаходиться на полиці

		«Завдання з дипломного проектування для студентів»		друк	
64		Речовий експонат. Журнали: «Зодчий»	35x25	Папір, друк	Знаходиться на полиці
65		Речовий експонат. Журнали: «Ежегодник»	35x25	Папір, друк	Знаходиться на полиці
66		Речовий експонат. Журнали: «Еженедельник»	35x25	Папір, друк	Знаходиться на полиці
67		Фото. Харківський інженерно-будівельний інститут	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці
68		Фото. Харківський інститут комунального господарства	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці
69		Речовий експонат. Навчальний посібник: «Архітектура»	35x25	Картон, папір, друк	Знаходиться на полиці
70		Фото. В. Г. Кричевський	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці
71		Фото. А. Н. Душкін	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці, праворуч від фото «В. Г. Кричевський»
72		Фото. А. А. Тацій	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці, праворуч від фото «А. Н. Душкін»
73		Фото. А. М. Касьянов	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці, праворуч від фото «А. А. Тацій»
74		Фото. Ф. Ф.	50x70	Папір	Знаходиться на

		Олійник			стіні, у дерев'яній рамці, праворуч від фото «А. М. Касьянов»
75		Фото. Я. Г. Ліхтенберг	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці, праворуч від фото «Ф. Ф. Олійник»
76		Фото. В. Н. Петі	50x70	Папір	Знаходиться на стіні, у дерев'яній рамці, праворуч від фото «Я. Г. Ліхтенберг»
77		Текст. О. М. Бекетов викладав у навчальних закладах м. Харкова: художньому училищі, художньому інституті, інженерно-будівельному інституті та інституті комунального будівництва. Харківський інститут комунального будівництва став останнім основним місцем роботи О. М. Бекетова на посаді штатного професора.			Банер
78		Новодел. Книги-муляжі	20x25	Картон, папір	Знаходяться на полиці
79		Текст. Архітектор повинен розмовляти тільки з			Банер

		пером і логарифмічною лінійкою в руках			
80		Текст. Ім'ям О. М. Бекетова названі Харківський національний університет міського господарства, вулиця в Індустріальному районі м. Харкова, станція Харківського метрополітену, на будівлях зведених за проектами архітектора розташовані меморіальні дошки, зведено пам'ятники.			Банер
81		Текст. Взагалі ж зі студентами у мене завжди були сердечні стосунки і вони відчували, що я люблю молодь			Банер

Таким чином, аналіз та підбір музейних предметів сприяв розробці тематико- експозиційного плану виставки. Кожен розділ забезпечено як меморіальними речами так і сучасними технологіями, що дало змогу доповнити і розширити авторський задум побудови майбутнього проєкту.

Висновки до розділу

Отже, постать О. М. Бекетова – видатного архітектора та педагога, під керівництвом якого розвивали свої таланти видатні зодчі ХХ ст., є актуальною для висвітлення музейними засобами. Створення експозицій та виставок сприяють поширенню знань про цю неординарну особистість. Одна

з них – запропонований проєкт, через специфічне архітектурне оформлення – залу у вигляді перевернутого будинку – сприяє розкриттю талантів та особливостей майстра як на будівельній, так і на педагогічній ниві. Обраний ідейний задум, тематична спрямованість та методи експозиційної побудови створили те необхідне наукове підґрунтя без якого неможливе створення жодної музейної експозиції. Комплексна система, що містить у собі жанр, профіль та наскрізні проблеми допомогла підібрати музейні предмети, що стали основою запропонованої експозиції і запорукою розкриття головної ідеї автора – розкрити постать О. М. Бекетова не лише як видатного архітектора, але й як відомого та шанованого педагога – засновника харківської архітектурної школи.

РОЗДІЛ II. МУЗЕЙНЕ КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОЗИЦІЇ «ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БЕКЕТОВ – ВИДАТНИЙ АРХІТЕКТОР ТА ПЕДАГОГ»

2.1. Теоретична основа проєкту музейної комунікації «Майстерня архітектора»

Жодна музейна експозиція не розкривається повноцінно без циклу екскурсій, що враховують потреби різних категорій відвідувачів. В сучасному світі, коли в Україні активно впроваджується програма «музей без кордонів» на перший план виходять інклюзивні програми, які б враховували потреби людей з інвалідністю. В представленому дипломному проєкті пропонується екскурсія, що розрахована на дітей з інклюзією під назвою «Майстерня архітектора». Це спеціальна програма, що передбачає участь і взаємодію дітей з особливим ментальним розвитком і без нього. Заняття може бути адаптоване для відвідувачів з різною категорією інвалідності (глухих, погано чуючих, сліпих, погано бачать, дітей з порушенням ментального розвитку, відвідувачів на колісних кріслах). Програма складається з двох частин. Перша – інтерактивна екскурсія по залам експозиції. Друга – практичне заняття, під час якого лекторій перетворюється у справжню майстерню архітектора. Перед екскурсією дітям видається «Карта мандрів», з якою під час заняття вони виконують завдання.

Мета проєкту – формування в музеї безбар'єрного середовища і створення контенту, що був би доступний усім відвідувачам.

Задачі проєкту:

Створити комфортні умови перебування у музеї дітей з різними особливостями у розвитку;

Стимулювати адаптацію та соціалізацію дітей;

Познайомити із професією архітектора;

Навчити працювати, використовуючи різні художні матеріали;

Сприяти розвитку моторики;

Познайомити з історією вітчизняної архітектури.

Методичні прийоми:

Наглядні: демонстрація фотографій та 3D моделей пам'яток архітектури.

Словесні: розповідь екскурсовода, питання до дітей, узагальнююча бесіда.

Практичні: виконання завдань «від простого до складного» по створенню окремих архітектурних елементів і завершеної моделі архітектурного об'єкту.

Ігрові: гра «Вгадай», виконання завдань на «Карті мандрів», інсценізація, введення елементів змагання.

Час проведення програми – 1 година 30 хвилин.

Кількість учасників – до 15 осіб.

В лекторії заздалегідь готується робоча зона, на столах розміщено матеріал для роботи у практичній частині програми. В залах музею перед екскурсією розставляється необхідний реквізит, роздруковується «Карта мандрів» за кількістю учасників екскурсії.

2.2. Методична розробка програми «Майстерня архітектора»

Зупинки	Опорні експонати	Час	Основні теми	Організаційні вказівки	Тезовий текст заняття
Фойє музею		4 хв.	Вступна частина	Екскурсовод зустрічає групу, знайомиться із учасниками екскурсії, надає інструкцію про заняття та	Представитися, розповісти про музей і програму «Майстерня архітектора». Пояснити, що

				правила поведінки в музеї	вона складається із двох частин.
<p>Методичні рекомендації: Представляючись, необхідно вказати на бейдж зі своїм ім'ям. Це допоможе тим, хто не почув. Роздати «Карту мандрів». Кожен пункт маршруту на карті відмічений своїм кольором. На підлозі, у залах, розкладені стікери відповідних кольорів. Діти знаходять експонат, рухаючись по стікерам відповідного кольору.</p>					
Зал № 1	Фото. О. М. Бекетов у робочому кабінеті	5 хв.	Професійна діяльність майстра	Використовуючи карту й стікери на підлозі, діти проходять до зали і знаходять фото «О. М. Бекетов у робочому кабінеті»	Які предмети на фото вказують на те, що це майстерня архітектора? Екскурсовод розповідає про їх призначення

Методичні рекомендації. Поряд з фото у залі розміщено складний мольберт – такий, як на фото з О. М. Бекетовим. Діти розкладають мольберт, ставлять на нього завчасно підготовлений ескіз архітектурного проєкту (наприклад садиба професора-біолога Д. О. Алчевського)

Зупинки	Опорні експонати	Час	Основні теми	Організаційні вказівки	Тезовий текст заняття
Зал № 1	Фото В. Г. Кричевський за роботою у кабінеті	8 хв.	Педагогічна діяльність О. М. Бекетова	Оперуючи картою і стікерами на підлозі, діти знаходять у залі фото В.	Хто зображений на фотографії? Які відносини

				Г. Кричевського у робочому кабінеті	пов'язували В. Г. Кричевського та О. М. Бекетова? Чим займається головний герой? Чим відрізняється кабінет Василя Кричевського від кабінету Олексія Бекетова?
--	--	--	--	-------------------------------------	---

Методичні рекомендації: поряд з музейною вітриною, де експонується фотографія з В. Г. Кричевським поставлено підрамник і полотно. Діти пробують натягнути полотно на підрамник і закріпити його.

Зупинки	Опорні експонати	Час	Основні теми	Організаційні вказівки	Тезовий текст заняття
Зал № 1	Макети інструменти архітектора	8 хв.	Професійна діяльність майстра	Оперуючи картою і стікерами на підзолі, діти знаходять у залі макети інструментів архітектора	Перед відвідувачами представлено основні інструменти архітектора. Чи можливо за цими

					предметами зрозуміти основну сферу діяльності нашого героя. Які з інструментів вам знайомі? Для чого їх використовує архітектор?
--	--	--	--	--	---

Методичні рекомендації: Розповісти, якими предметами, що представлені у вигляді макетів, ми спробуємо сьогодні попрацювати.

Зупинки	Опорні експонати	Час	Основі теми	Організаційні вказівки	Тезовий текст заняття
Зал № 1	Етюдник із тактильними моделями архітектурних та художніх робіт О. М. Бекетова	4 хв.	Здійснені проекти О. М. Бекетова	Оперуючи картою і стікерами на підзолі, діти знаходять у залі етюдник	Ви вже знаєте всі інструменти, які архітектор використовує у своїй роботі. Що це перед вами? Для чого О. М. Бекетов використовував етюдник? Тепер нас чекає друга

					частина нашої мандрівки. Ми переходимо в майстерню, де кожна дитина зможе відчутти себе справжнім архітектором.
--	--	--	--	--	---

Методичні рекомендації: надати можливість дітям поглянути та доторкнутися до етюдника, та робіт які на ньому розміщені. Розповісти, що в ньому знаходиться, для чого архітектор використовує ці предмети.

Зупинки	Опорні експонати	Час	Основі теми	Організаційні вказівки	Тезовий текст заняття
Простір лекторія		30-40 хв.		Група проходить у лекторій. Екскурсовод допомагає дітям зайняти свої місця за робочим столом.	Ми знаходимося у просторі творчої майстерні архітектора – нашого героя О. М. Бекетова. Перед нами багато різних предметів й інструментів, за допомогою яких ми з вами будемо створювати архітектурні

					шедеври та навчимося працювати як справжні архітектори. На чому малюють ескізи? В сучасному світі малюють на ватмані, який закріплюють на кульмані. Але в давнину архітектори створювали свої ескізи на полотні (дати дітям потримати неґрунтоване полотно). Ми бачимо, що полотно – це тканина. Щоб фарба не розтікалася і краще лягала на полотно, його ґрунтують –
--	--	--	--	--	---

					<p>вкривають спеціальним складом – ґрунтовкою, завдяки якій полотно стає гладеньким і міцним. У кожного із вас на столі вже ґрунтоване полотно, на якому ми і будемо зараз працювати (стосується тих дітей, які мають навички академічного малювання). Всі інші – працюють із папером.</p> <p>Роздати дітям олівці різної м'якості, щоб вони спробували намалювати</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>геометричні фігури і відчули різницю між нажимами і лініями всіх типів олівців. А хто із вас знає, звідки архітектори брали фарбу до того, як вона з'явилася готовою у тюбиках? У давнину вони самі робили фарбу на основі пігментів різних мінералів і ляної олії. Перед вами на столі шматочки кам'яного вугілля і застигла глина/шматочок цегли, із яких ми сьогодні зробимо чорну</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>та червоно-коричневу фарбу. Для цього нам необхідно розтерти ці шматочки за допомогою наждачного паперу і додати в отриманий порошок лляної олії. Тепер давайте порівняємо, як сучасні архітектори працюють фарбою із тубиків. Чи зручно архітектору кожен раз виготовляти фарби? А тубики з фарбою зручно брати із собою? А ще</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>архітектори часто використовують ось такий інструмент (показати мастихін) для чого він потрібен архітектору? Що можна за його допомогою зробити? Зараз ми з вами спробуємо за його допомогою щось створити! Що вам більше до вподоби використовувати під час роботи – кісточки чи мастихін? Що складніше? Для дітей, що вміють малювати і не соромляться цього дати</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>завдання зобразити на полотні будь- який архітектурний об'єкт. Для інших дітей – надати трафарет будинку авторства О. М. Бекетова, щоб вони його обвели і розфарбували на власному ватмані. Для повного занурення у атмосферу архітектурної діяльності роздати усім дітям паперові архітектурні макети різних шедеврів Бекетова. Діти повинні їх склеїти та</p>
--	--	--	--	--	--

				<p>розфарбувати.</p> <p>В кінці майстер-класу зробити загальні висновки з теми програми, нагадати, що ми бачили ілюстрації майстерень різних архітекторів, дізналися про те які інструменти використовують зодчі під час своєї роботи. А ще ми самі навчилися робити фарби, малювати різні об'єкти не лише за допомогою кисточки, алей мастихіна.</p> <p>Спробували себе у ролі будівничого.</p> <p>Відмітити</p>
--	--	--	--	---

					уважність, усидливість та терпіння дітей.
--	--	--	--	--	---

Методичні рекомендації

Для кожної дитини та столі підготовлені: палітра; шматочок вугілля, глини або цегли; наждачний папір; кисточки №№ 5, 8,10; погрунтоване полотно; ватман; трафарети архітектурних об'єктів; паперові макети будинків О. М. Бекетова; вологі серветки.

У викладача на столі: ляна олія; набір олійних фарб; мастихіни; непогрунтоване полотно.

Екскурсовод і дорослі, які супроводжують дітей, допомагають їм натерти вугілля і цеглу на палітру. В отриманий порошок екскурсовод додає ляну олію, розмішує на її основі фарбу, якою діти на полотні або ватмані створюють базовий малюнок. Екскурсовод допомагає дітям видавити із палітри олійні фарби. Діти пробують малювати ними на полотні. Екскурсовод допомагає дітям виконати на полотні або ватмані фактурні деталі за допомогою мастихіна.

Висновки до розділу

Таким чином, розроблено програму залучення інклюзивних відвідувачів до виставки «Олексій Миколайович Бекетов – видатний архітектор і педагог». Представлено програму, за допомогою якої діти, як з різними видами інвалідності, так і без неї зможуть долучитися до професії архітектора, відчутти її специфіку та розвинути свої художні та креативні навички. Крім того, програма направлена і на поглиблення знань про архітектуру міста Харкова та її видатного зодчого.

ВИСНОВКИ

Постать Олексія Миколайовича Бекетова багатогранна і потребує глибокого аналізу вивчення й популяризації. Останнє, в першу чергу, необхідно проводити за допомогою музейних інструментів. Основною з них є музейна експозиція, теоретичній розробці якої і присвячена дана кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Теоретичне втілення представленої роботи здійснилося завдяки виконанню поставлених завдань, що оформилися у комплексні висновки.

1. Кожна музейна експозиція не можлива без визначення ідейного задуму, визначення наскрізних проблем та архітектурного оформлення. В запропонованій роботі ідейний задум експозиції «Олексій Миколайович Бекетов – видатний архітектор і педагог» полягає у розкритті музейними засобами основних етапів життя та творчості знаного митця, педагога й культурного діяча. Реалізація цієї ідеї передбачає окреслення наскрізних проблем, що через музейні експонати будуть розкриті в експозиції. Через розповідь про життєвий шлях автор намагається передати не пересічність творчого (як архітектурного, так і мистецького) і педагогічного таланту О. М. Бекетова. А підтвердженням цього є будівлі різного призначення, побудовані як за прямої участі архітектора, так і за його проєктів або консультації. Ґрунтовне розкриття наскрізних ідей передбачається здійснити за допомогою меморіального профілю, хронологічного принципу та образно-сюжетного методу побудови експозиції. У якості відображення новаторський ідей Бекетова для архітектурного рішення проєкту було обрано перевернутий будинок, що стилістично оформлений у бежево-коричнево-білі кольори. Таке кольорове рішення сприятиме спокою та розслабленості, що у свою чергу стимулюватиме краще засвоєння інформації про життєвий та творчий шлях зодчого.

2. Для фізичного втілення наукової концепції в життя у вигляді експозиції було підібрано низку експонатів, що найкраще розкривають означені наскрізні теми. Серед них як раритети й унікати, що належали безпосереднього самому герою музейного висвітлення або членам його родини чи учням, так і моделі, 3D відтворення та інші допоміжні матеріали. Таке комплексне поєднання різноманітних предметів допоможе розкрити багатогранність натури О. М. Бекетова як архітектора, художника, педагога, громадського і культурного діяча, який залишив значний спадок для міста Харкова.

3. Для забезпечення науково-рекреаційної функції експозиції було обрано тематичну програму «Майстерня архітектора», яка розрахована на дітей, в тому числі із інклюзивними потребами. Головна мета запропонованого проєкту – за допомогою мандрівки експозицією, через знайомство з різними предметами, ознайомити дітей зі специфікою професії архітектора, головними урбаністичними об'єктами, які створив О. М. Бекетов.

4. Методична розробка проєкту розкриває детальний план дій у ході реалізації «Майстерні архітектора», акцентує увагу на залучених методах взаємодії з дітьми під час теоретичної та практичної частини заняття. Вибрані експонати, через залучення ігрових моментів, сприяють розширенню світогляду дітей, засвоєнню інформації не лише про О. М. Бекетова, але й про його учнів, які також залишили значний спадок у розвитку архітектури України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Житловий будинок по вул. Кірова в м. Києві : автор проекту академік О. М. Бекетов]. *Архітектура Радянської України*. 1938. № 10–11. С. 12.
2. А. Н. Бекетов, академик архитектуры : исследования и материалы / под ред. А. П. Буряка ; сост.: И. Р. Акмен, А. Ю. Корнев. Харьков : Раритеты Украины, 2012. 40 с. :
3. Абрамов В. Тот, кто построил Харьков : [об архитекторе А. Н. Бекетове]. *Сегодня*. 2012. 28 авг. С. 14.
4. Академік архітектури Олексій Миколайович Бекетов: до 150-річчя від дня народження / [В. М. Бабаєв, Т. Д. Рищенко, Т. П. Єлісеєва та ін.] ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків : ХНАМГ : Золоті сторінки, 2012. 64 с.
5. Академічні Бекетовські читання : наук.-практ. історико-архітектурне зібрання, Харків, 2–5 березня 2012 р. / [редкол.: Т. Д. Рищенко, О. С. Соловійова, С. О. Шубович, Г. Л. Коптева] ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків : [ХНАМГ], 2012. 111 с.
6. Архітектурна спадщина О. М. Бекетова в місті Харкові. Збереження та реставрація : архівний путівник / [керівник видав. проекту В. М. Бабаєв ; автор-упоряд. О. В. Балишева ; наук. консультант В. Є. Новгородов ; наук. ред. Т. Д. Рищенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова]. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 41 с.
7. Балишев М. А. Фонд особового походження О. М. Бекетова у Центральному державному науково-технічному архіві України (до 155-річчя від дня народження зодчого). *Архіви України*. 2017. № 3–4 (308–309). С. 130–139.
8. Балишева О. В. Інформація про виставку документів особового фонду О. М. Бекетова в Харківському художньому музеї. *Архіви України*. 1994. № 1–6. С. 91.
9. Бальшева Е. А. Каталог объединённых сведений о документах академика архитектуры А. Н. Бекетова в составе фондов государственных архивов,

- музеев, учреждений Украины, семейном архиве Бекетовых 1885–1941 гг. / Е. А. Балышева ; науч. ред. В. А. Кодин ; Центр. гос. науч.- техн. архив Украины. Харків : Терра, 2002. 84 с.
10. Балышева Е. Бекетовские проекты ждут исследователей. *Вечерний Харьков*. 1995.
 11. Балышева Е. В. Находки и исследования. *Дайджест-Е*. 2012. № 3. С. 3.
 12. Барановська Н. Експозиційна робота у діяльності музею. *Historical and cultural studies*. 2015. Vol. 2, Num. 1. С. 13-17.
 13. Бегаль Т. О. Становлення та розвиток музейної експозиції: історико-культурний підхід. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2020. № 21. С. 34–41.
 14. Бекетов А. Н. Забота о мастере. *Архитектура СССР*. 1937. № 10. С. 74.
 15. Бекетов А. Н. Над чем работают архитекторы : хроника. *Архитектура СССР*. 1940. № 4. С. 67.
 16. Бекетов А. Н. О своей работе над проектом расширения здания библиотеки им. В. Г. Короленко : с фотоэскиза. *Архитектура СССР*. 1940. № 4. С. 67.
 17. Бекетов А. Н. Проект здания Пастеровского бактериологического института въ Харьковѣ. *Зодчий*. 1911. № 26. С. 284–286.
 18. Бекетов А. Н. Харьковская Общественная библиотека. *Зодчий*. 1902. № 13. С. 157–159.
 19. Бекетов О. М. Архітектори. *Червоний будівельник (ХДБІ)*. 1937. 16 квітня.
 20. Бекетов О. М. Мої стимули до роботи. *Архітектура радянської України*. 1939. № 6. С. 14–15.
 21. Бекетовъ А. Н. Архитектура : курсъ, читанный въ Харьковскомъ технологическомъ институтѣ ИМПЕРАТОРА АЛЕКСАНДРА III съ 230 фототипіями и чертежами въ текстѣ / А. Н. Бекетовъ. Репр. воспроизведение изд. 1909 г. Харків: ХНАГХ, 2012. 195 с.

22. Бекетовъ А. Н. Смета на постройку новаго Харьковского медицинскаго общества. Харьков : Печатное дѣло, 1911. 41 с.
23. Березнюк Т. Особливості та специфіка побудови інтерактивних музейних експозицій. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Музеєзнавство і пам'яткознавство*. 2018. Вип. 1. С. 48-55.
24. Борзенко С. Академік архітектури О. М. Бекетов. *Соціалістична Харківщина*. 1940. 12 верес. С. 3 : фот.
25. Борисова Т. Академик, сын академика. *Вечерний Харьков*. 1991. 6 дек.
26. Быкова А. Застывшая музыка маэстро : [150-летие со дня рождения выдающегося деятеля искусства Алексея Николаевича Бекетова]. *Харьковские известия*. 2012. 6 марта. С. 5.
27. Величко Д., Бутко Л. Імплементация комунікативних елементів у роботі музейної установи. *Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: монографія / відп. ред. Тюрменко І. І. Київ : НАУ, 2021. С. 186–197.*
28. Гайдай О. М. Музеєзнавство. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 212 с.
29. Геншафт Г. Зодчий О. М. Бекетов і наше місто (сторінки минулого). *Вечірній Харків*. 1970. 17 серп.
30. Глазкова Л. Ю. Творча спадщина О. М. Бекетова у Харкові. *Чотирнадцяті Сумцовські читання : зб. матеріалів наук. конф. «Музей і сучасність: актуальні проблеми музейної діяльності»*, Харків, 18 квітня 2008 р. Харків : Харків. істор. музей, 2008. С. 52–54.
31. До 125-річчя з дня народження О. М. Бекетова. *Вечірній Харків*. 1987. 2 берез.
32. Дом Д. А. Алчевского в Харькове : фото, пояснения. *Зодчий*. 1901. № 3. С. 36 ;
33. Дом Н. Н. Сомова в Харькове. *Зодчий*. 1901. № 2. С. 22–23
34. Євсюков Ю. Бекетовська симфонія. *Слобідський край*. 2006. 12 серп. С. 24

35. Знаковский В. Корифеи харьковских зодчих – академик архитектуры Алексей Николаевич Бекетов. *Слобода*. 2000. 7 апр. С. 7.
36. Зубар М. В. Музейна комунікація як інструмент творення музею – «третього місця». *Сіверщина в історії України: Зб. наук. пр.* К.: Глухів, 2020. Вип. 13. С. 393-396.
37. Ігнаткін І. О. Олексій Миколайович Бекетов (1862–1941). Київ : Акад. архіт. УРСР, 1949. 42 с.
38. Касьянов А. М. Харьков : архит.-ист. Очерк. Киев : Изд-во Акад. архит. УССР, 1955.
39. Каталог работ академика архитектуры А. Н. Бекетова : к 50-летию его творчества / Союз советских архитекторов СССР Харьковского областного отделения, ХИКС. Харьков : ХИКС, 1939. 8 с.
40. Ковальчук Н. Бекетов – история города Харькова. *Харьковские известия*. 2007. 13 марта. С. 9
41. Кодин В. Бекетовская эпоха Харькова: город отмечает 135-летие своего выдающегося земляка. *Вечерний Харьков*. 1997. 13 мая.
42. Кодін В. Архітектор Бекетов і його доба = Architect Beketov and his Epoch. *Губернія*. 2005. № 11. С. 13–17.
43. Крейзер І. Архітектура О. М. Бекетова у «зламні» 1930-ті рр. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. праць* Харків, 2012. № 1. С. 72–74.
44. Кушнір В. Інтерактивність, інклюзія та партисипація як магістральні лінії інноваційних практик музейної роботи. *Народознавчі зошити*. 2022. № 1 (163). С. 16 – 30
45. Лейбфрейд А. Академик архитектуры А. Н. Бекетов. *Позиция*. 1991. № 2. С. 67–70.
46. Лейбфрейд А. Ю. А. Н. Бекетов и Общественная библиотека. *Панорама*. 1996. № 27. С. 12 :

47. Лейбфрейд А. Ю. Особняки А. Н. Бекетова в Харькове. *Особняк*. 1998. № 1 (7).
48. Лейбфрейд О. Харківські інтер'єри О. Бекетова. *Архітектура України*. 1993. № 2. 64 с.
49. Лунін К. Муза архітектора. *Вечірній Харків*. 1972. 15 берез. С. 3.
50. Мазурнова О. А. Життєвий та творчий шлях академіка архітектури О. М. Бекетова. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. праць*. Харків : [б. в.], 2000. С. 155–161.
51. Марчуков В. Палац з грифонами: з архітектурної старовини. *Соціалістична Харківщина*. 1982. 8 січ. С. 4
52. Мироненко Д. Класик архітектури – Олексій Миколайович Бекетов (1862–1941). *Міське господарство України*. 2012. № 4. С. 44–48.
53. Михайленко А. Особняк на Совнаркомовской. Красное знамя. 1978. 9 авг. С. 4
54. Михайлик О. Ф. Харкову – 300 років : короткий іст.-екон. Нарис. Харків : Харків. обл. вид-во, 1956. 131 с.
55. Можейко І. Зодчий Олексій Бекетов змінив обличчя Харкова: до 150-річчя від дня народження видатного архітектора. *Слобідський край*. 2012. 17 берез.
56. Остащенко-Кудрявцева З. Б. Спадщина Бекетова: архітектурний літопис. *Вечірній Харків*. 1979. 16 квіт. С. 3.
57. Про будинок Дніпропетровського горного інституту (автор – академік архітектури О. М. Бекетов). *Архітектура радянської України*. 1940. № 10. С. 44.
58. Про технічний проект побудови і реконструкції бібліотеки ім. В. Г. Короленка у м. Харкові. *Архітектура СРСР*. 1940. № 4. С. 67.
59. Сафонова О. В. Документи про представників харківської архітектурної школи (кін. ХІХ – 20-ті рр. ХХ ст.) у фондах Державного архіву Харківської області. *Слобожанське культурне надбання : зб. ст. учених з пам'яткоохорон. роб.* / Харків. обл. держ. адмін., Гол. упр. науки і освіти,

- Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна та ін. Харків : Курсор, 2009. Вип. II. С. 299–305.
60. Святченко Є. У спадщину нащадкам : [творчість О. М. Бекетова]. *Вечірній Харків*. 1987. 26 лют.
61. Соловійова С. П. Життя та творчість Олексія Миколайовича Бекетова. *Збірник наукових праць / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди*. Харків, 2006. Вип. 21–22. С. 248–249.
62. Стоян А. В. Использование творческого наследия А. Н. Бекетова для создания новых тематических экскурсий. *Сталий розвиток міст : матеріали ІХ Всеукр. студ. наук.-техн. конф., Харків, 2016 р. : в 4 ч. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова*. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. Ч. 4. С. 148–150.
63. Стоянов Н. Н. Алексей Николаевич Бекетов (1862–1941). *Известия Академии строительства и архитектуры СССР*. 1962. № 3. С. 126.
64. Черкасова К. Неокласицизм у творчості О. Бекетова. Будівля Харківського медичного товариства. *Пам'ятки України*. 2014. № 12. С. 34–41.
65. Чернова М. В. Друге покликання зодчого : [про О. М. Бекетова]. *Соціалістична Харківщина*. 1972. 22 серп.
66. Чернова М. В. Зодчий-художник : [про О. М. Бекетова (1862– 1941)]. *Прапор*. 1977. № 9. С. 108–110.
67. Чернова М. В. Почерк таланта: неизвестное об известном. *Известия*. 1981. 23 окт. С. 4.
68. Чернова М. Видатний зодчий: на виставці творів Бекетова. *Соціалістична Харківщина*. 1969. 1 серп.
69. Шоломова С. «...Донині серед людей передових» : [про академіка архітектури О. М. Бекетова]. *Прапор*. 1979. № 10. С. 118–123.
70. Яковенко Г. Громадянин, архітектор, учитель : [до 125-річчя з дня народження акад. О. М. Бекетова]. *Соціалістична Харківщина*. 1987. 4 берез.

71. Яковець І. О. Музейна експозиція як специфічна інформаційно-художня структура. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2012. № 8. С. 46-50.

72. Ясевич В. Е. Мастер историзма и эклектизма : к 125-летию со дня рождения академика архит. А. Н. Бекетова. *Строительство и архитектура*. 1987. № 12. С. 25–27.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Історична довідка про життя та творчій шлях О. М. Бекетова

Олексій Миколайович Бекетов – нащадок давнього дворянського роду – народився 19 лютого (3 березня за нов. ст.) 1862 р. в Харкові, в родині видатного вченого-хіміка Миколи Миколайовича Бекетова (1827 – 1911 рр.) і його дружини Олени Карлівни Бекетової (уродженої Мільгоф). Дитячі роки Олексія Бекетова пройшли в Харкові, де він закінчив Перше реальне училище (1875 – 1882 рр.), одночасно навчаючись у приватній художній школі М. Д. Іванової-Раєвської. Розвитку художнього смаку учнів школи сприяли періодичні заняття в музеї образотворчих мистецтв Харківського Імператорського університету, який мав велику колекцію живописних робіт. Учнівських малюнків О. М. Бекетова не збереглося, але вже перші його самостійні роботи свідчать про перевагу реалістичних традицій на його полотнах [25, с. 4].

За спогадами О. М. Бекетова, ще в юні роки його вразив роман Віктора Гюго «Собор Паризької Богоматері», і особливо думка французького письменника про те, що «архітектура – безсмертна кам'яна книга, по якій треба читати історію народу». Дивовижне враження на молодого Бекетова також справила повна творчих пошуків постановка п'єси Г. Ібсена «Будівельник Сольнес» [42, с. 14]. Таким чином, любов до культури та історії, а також серйозна художня підготовка визначили подальший життєвий шлях Олексія Бекетова. Крім того, від батька-вченого він успадкував аналітичне мислення і тонкий смак. Наукове середовище також сформувало певний тип мислення майбутнього архітектора, основою якого було раціоналістичне світосприйняття.

Виховуючись в академічному середовищі, вивчаючи книги з обширної домашньої бібліотеки, Олексій Бекетов отримав прекрасну освіту, що стало фундаментом його професійних знань. Саме під впливом домашньої

атмосфери склався «девіз» усього подальшого творчого життя: «Безперервна праця становить головний закон мистецтва, як і закон життя», якому він слідував, починаючи з перших років навчання в Імператорській Академії мистецтв у Санкт-Петербурзі (1882 – 1888 рр.), де завдяки старанним заняттям став одним із кращих учнів на курсі. Дипломна робота О. М. Бекетова, відзначена золотою медаллю, була виконана на тему: «Вокзал (курзал) при морських купальнях на Чорному морі» (1888 р.) [37, с. 20].

Після успішного завершення навчання Бекетов у 1889 р. повернувся до Харкова. «Я стояв біля казкових палаців і згадував вузькі провулки рідного міста, тісні і брудні, забудовані глиняними будиночками вулиці, – згадував Олексій Миколайович, – і мене з нестримною силою потягнуло до Харкова, захотілося віддати йому всі свої здібності» [4, с. 28]. З поверненням до рідного міста збіглося важлива в житті молодого людини подія: одруження з Ганною Олексіївною Алчевською.

Перед випускником Академії мистецтв, повним сил і творчих задумів, у рідному місті відкрилося велике поле діяльності. На початку ХХ століття Харків переживав етап бурхливого економічного розвитку, місто набувало статусу одного з найбільших промислових і культурних центрів на півдні Російської імперії. У складі центральних ансамблів міста стали з'являтися нові, сучасні споруди: банки, суди, театри, численні навчальні заклади, готелі, прибуткові будинки, торгівельні будівлі, кардинально перетворили вигляд губернського міста.

Однією з перших помітних творчих вдач молодого архітектора була перемога в закритому конкурсі, організованому купецьким зібранням, на проєкт нової будівлі Олександрівського комерційного училища (1889–1901 рр.). Проєкт при загальній симетричній композиції відрізнявся раціональним і зручним плануванням, класично витриманими пропорціями, строгістю витончено промальованих деталей [3, с. 14]. Це училище, зведене

за три роки в північному кінці вулиці Пушкінської, стало першою будівлею О. М. Бекетова в Харкові (зараз це головний корпус Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого) .

Слід підкреслити, що навчальні та просвітницькі заклади – один із найважливіших напрямків у творчості архітектора. Це було пов'язано не тільки з тим, що в Харкові на початку ХХ століття будувалася велика кількість навчальних будівель, але і з традиціями сім'ї Бекетових, для яких робота в області поширення освіти була однією з першочергових суспільних справ. Підтримуючи ці ідеї, зодчий також проєктував навчальні заклади для інших міст: жіночі єпархіальні училища в Лубнах (1907 р.), вище гірниче училище у Дніпрі (1899–1912 рр.) та ін. [35, с. 7]

Стилістика будівель, побудованих за типовими проектами О. М. Бекетова, різноманітна. Для створення цікавих архітектурно-художніх образів він використовував різноманітні і різнохарактерні прототипи, міг поєднувати в одній будівлі стилістику раннього і пізнього Ренесансу, бароко, класицизму, неогрецького стилю, модерну. [26, с. 5; 34, с. 24]. Показовим у цьому сенсі є ряд громадських будівель, які були збудовані за типовими проектами архітектора на місці колишнього Мироносицького провулку (нині вулиця Дружин Мироносиць, № 9, 10, 11, 13). Один з будинків цієї вулиці, створено в неокласичних формах. Суворе композиційне рішення його плану побудоване з урахуванням двох композиційних вісей: одна з них враховує кутове розташування обсягу, а інша проходить через ризаліт, в якому знаходиться головний вхід. Біля будівлі є досить велика ділянка, що створює просторовий розрив між нею і наступною – колишньою садибою купця І. Ігнатищева (зараз приміщення Харківського художнього музею) [40, с. 9; 41, с. 3].

Наступна по цей бік вулиці будівля – колишній маєток родини Алчевських (нині – Палац культури МВС України) – має активне пластичне рішення обсягу і розташовується на великій ділянці. На жаль, деякі елементи

цієї будівлі, виконаної в дусі ренесансної вілли, були втрачені під час Другої Світової війни. Колишній особистий будинок О. М. Бекетова (нині – Будинок учених), знаходиться навпроти. У рішенні його інтер'єрів архітектор застосував модний в кінці XIX – початку XX ст. англійський принцип вирішення всіх приміщень у різних стилях, які відповідали їх призначенням [47, с. 15; 48, с. 33].

Особливо цікавим було рішення маєтку професора І. М. Сомова на Максимільяновській вулиці, зроблене в дусі європейського ренесансу з елементами готики. Його активний пластичний силует був акцентований гострою башточкою, яка на жаль, не збереглась [55, с. 6].

У проектуванні приватних садиб Бекетов застосовував гнучкі прийоми внутрішнього планування, еkleктичні рішення фасадів та інтер'єрів, як це було прийнято в той час, в будівлях громадського призначення він застосовував більш логічні і функціонально виправдані планувальні рішення, класичні або ренесансні фасади [72, с. 26].

На Миколаївській площі (центральної в місті) за проектами О. М. Бекетова були побудовані кілька великих банківських будівель. Першою з них була філія Азовсько-Донського банку, зведена в 1894–1896 рр. Будинки Земельного та Торгового банків будувалися на замовлення тестя Бекетова О. К. Алчевського в 1896–1899 роки. Стилiстика будівлі харківської філії Волзько–Камського банку (1906–1908 рр.) представляє собою суміш класичної композиції плану з елементами ренесансу і модерну на фасаді. Перш ніж приступити до проектування банківських будівель, О. М. Бекетов уважно вивчив аналогічні споруди в Німеччині, Австро – Угорщині, Франції та Італії. У 1899–1902 рр. на Скобелевській площі було побудовано великомасштабну будівлю Судових установ, яку і донині використовують за призначенням [2, с. 32-34; 26, с. 5; 30, с. 53].

Основні споруди за проектами Бекетова в Харкові зосереджені на колишній Миколаївській площі (нині Сергіївський майдан), в районі між

Пушкінською та Сумською вулицями. На початку вулиці Пушкінська знаходиться колишня будівля Харківського медичного товариства і Пастерівського інституту (нині в ньому знаходиться Інститут мікробіології та імунології ім. І. І. Мечнікова), побудована у стилі неокласицизму з елементами модерну в 1911–1913 рр. [22, с. 12; 40, с. 9]

На розі вулиць Пушкінської і Каплунівської в 1896–1912 рр. була побудована цвинтарна церква Каплунівської ікони Божої Матері, яка спочатку планувалася в російському стилі, але побудована в неоруському, який був формально ближче до набуваючого тоді популярності модерну.

Першою спорудою О. М. Бекетова на Південному узбережжі Криму була його власна дача (нині – музей), яку він побудував в 1895–1896 рр. на ділянці, яка була отримана у спадок від батька. Затишний будинок в мавританському стилі був зведений з місцевих порід каменю, розташований на вершині гірського схилу і добре вписаний у мальовничий ландшафт. Широка галерея другого поверху розкривалася в сторону моря [45, с. 68-69].

Взагалі роботи майстра на Чорноморському узбережжі займають особливе місце. О. М. Бекетов у своїй праці намагався відобразити свої почуття та настрої. Він прагнув доповнити ландшафт навколо споруди різноманітними яскравими акцентами, які не мали порушувати загальну природну гармонію. Зодчий знав дуже багато стилістичних та композиційних прийомів тому його споруди дуже гарно передавали місцевий колорит [20, с. 14].

Уміло організовуючи проектно-будівельний процес, він зміг у роки Першої Світової війни побудувати такі великі будівлі, як Комерційний інститут (1914–1916 рр.), притулок для дворянських сиріт (1913–1915 рр.), притулок для дворян похилого віку (1914–1916 рр.), будівлю Вищих жіночих курсів Товариства взаємодопомоги трудящих жінок (1913–1915 рр.). Ці будівлі поклали гарний початок розбудові Нагарного району Харкова [6, с. 35-37].

Після революційних подій 1917–1921 рр. О. М. Бекетов залишився на Батьківщині. З 1920 р. він працював при Архстрої ВРНГ і Шахтострої. В 1924 р. ним було створено проєкт реконструкції Палацу Культури «Металіст» будівлі харківського Будинку Товариства робочих, побудованого за проєктом архітектора І. І. Загоскіна в 1907–1909 рр. [4, с. 50; 42, с. 15]

За часів радянського панування в Україні він також продовжував активно брати участь в архітектурних конкурсах. Серед його конкурсних робіт виділялися: проєкт реконструкції головної вулиці Харкова – Сумської, проєкт Червонозаводського театру (майбутнього ДК заводу ХЕМЗ), проєкти будівлі Держпрому і рішення фасаду Будинку кооперації на площі Свободи. У стилі конструктивізм він виконав проєкт електротехнічного корпусу НУ «ХПІ» і конкурсний проєкт будівлі Держпрому, хоча і не любив цей стиль, називаючи його «коробочним» і призначеним для промислових будівель. Професійна діяльність Бекетова в післяреволюційний період була в основному пов'язана з будівництвом житлових і громадських будівель [50, с. 157].

Великий досвід у сфері проєктування дозволив йому досить успішно переорієнтуватися на роботу з мінливими архітектурними течіями. Дуже показовим у цьому сенсі є реалізований проєкт великого житлового будинку – комплексу для співробітників Південної залізниці на Привокзальній площі Харкова, в якому простежується поступовий перехід стилістики від конструктивізму до арт-деко. Також за його проєктами були побудовані житловий будинок «Індустріальний професор» для співробітників НУ «ХПІ» (1934–1938 рр.) і житловий будинок для членів ЦК КП (б) у Києві (1935–1938рр.).

Значну роль у цей період творчості архітектора відіграло проєктування і будівництво на Донбасі, відновлення якого здійснювалося згідно з планом ГОЕЛРО. У 1936 р. О. М. Бекетов виконав ескізний проєкт комплексу корпусів гуманітарних наук для Харківського університету із застосуванням

раціоналістично спрощених класичних форм. Продовжував Бекетов створювати і об'єкти курортного призначення. У 1926–1933 рр. за його проєктом на Хаджибеївському лимані біля Одеси був побудований селянський санаторій, в 1933–1939 рр. в Алушті – будинок відпочинку для працівників тресту «Главспирт», в 1936 р. – готель «Ріца» в Гаграх [52, с. 46; 61, с. 249].

О. М. Бекетов працював і в області типового проєктування. Основну частину тут займають будинки для робітників Донбасу. За його проєктами забудовувалися селища в Кадіївці та Горлівці. Крім будинків для робітників Донбасу, О. М. Бекетов розробив кілька типових проєктів шкіл, масове будівництво яких стало проблемою з прийняттям на початку 1930-х р. «Закону про загальну освіту». 1936 р. для м. Баку О. М. Бекетов створює типовий проєкт житлової забудови селища Монтіна.

Як і батько, О. М. Бекетов віддав педагогічній роботі більшу частину життя. Видав підручник «Архітектура. Курс лекцій, читаний у Харківському технологічному інституті Олександра III» у 1909 р., написаний простою й доступною мовою та розкішно ілюстрований 230 фототипіями і кресленнями [21]. Із наукової спадщини О. М. Бекетова варто відзначити такі методичні розробки: «Завдання з дипломного проєктування для студентів», низка статей у місцевих і столичних виданнях. Він також співпрацював із журналами «Зодчий», «Ежегодник», «Еженедельник». О. М. Бекетов одним із перших у архітектурній педагогічній практиці систематизував вивчення архітектурних форм і стилів. Він був не тільки архітектором, але й художником.

За допомогою олівця та чорнил створював архітектурні мотиви. Крім архітектурно-художньої й викладацької діяльності, з любов'ю працював у жанрі живопису, переважно аквареллю, створив більш 200 етюдів і нарисів з натури. Постійно брав участь у виставках живопису.

З середини 1930-х рр. викладав у Харківському інженерно-будівельному інституті (нині Харківський національний університет

будівництва та архітектури) і Харківському інституті комунального господарства (нині Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова). Саме в цьому інституті великий зодчий працював до останніх днів свого життя (1935–1941 рр.). У 1939 р. він зробив безцінний подарунок, до бібліотеки Харківського інституту комунального господарства було передано книги, видані різними мовами, що збирав усе життя. На той час це були дорогі видання, а зараз – це раритети, частина яких збереглася до наших днів.

Бекетов займався благодійністю й завжди прагнув зробити щось корисне для суспільства: безкоштовно спроектував бібліотеку, яка зараз носить ім'я В. Г. Короленка, будівлю недільної школи на сучасній вулиці Жон Мироносиць, де зараз розташовується виставкова зала художнього музею, безкоштовно провів внутрішню реконструкцію будівлі Товариства грамотності. Ці жести свідчать про те, наскільки він був гарною, доброзичливою людиною з благородною душею. До всіх знайомих, друзів, учнів ставився добре.

Свої знання, навички й досвід О. М. Бекетов передав декільком поколінням архітекторів, присвятивши викладацькій діяльності більшу частину свого життя. Його учнями були відомі надалі архітектори – В. Г. Кричевський, А. Н. Душкін, А. А. Таций, А. М. Касьянов, Ф. Ф. Олійник, Я. Г. Ліхтенберг, В. Н. Петі та багато інших.

У 1939 р. О. М. Бекетов був затверджений дійсним членом Академії архітектури і йому було присвоєно вчений ступіть доктора архітектури. В цьому ж році, відзначаючи 50-річчя своєї творчої діяльності, Бекетов назвав три стимули в роботі, які надають йому сили в літньому віці : «Любов до Батьківщини, любов до молоді, любов до природи, до зображення краси якої я прагнув з раннього віку». Зодчий наполегливо і плідно працював до кінця життя, будучи вірним своєму принципу «Архітектор повинен розмовляти тільки з пером і логарифмічною лінійкою в руках» [14, с. 74].

Додаток 2. Проект експозиційної будівлі



Додаток 3. Фото О. М. Бекетов з батьками



Додаток 4. О. М. Бекетов у робочому кабінеті 1936 р.



Додаток 5. Каталог праць О. М. Бекетова до 50-річчя професійної діяльності



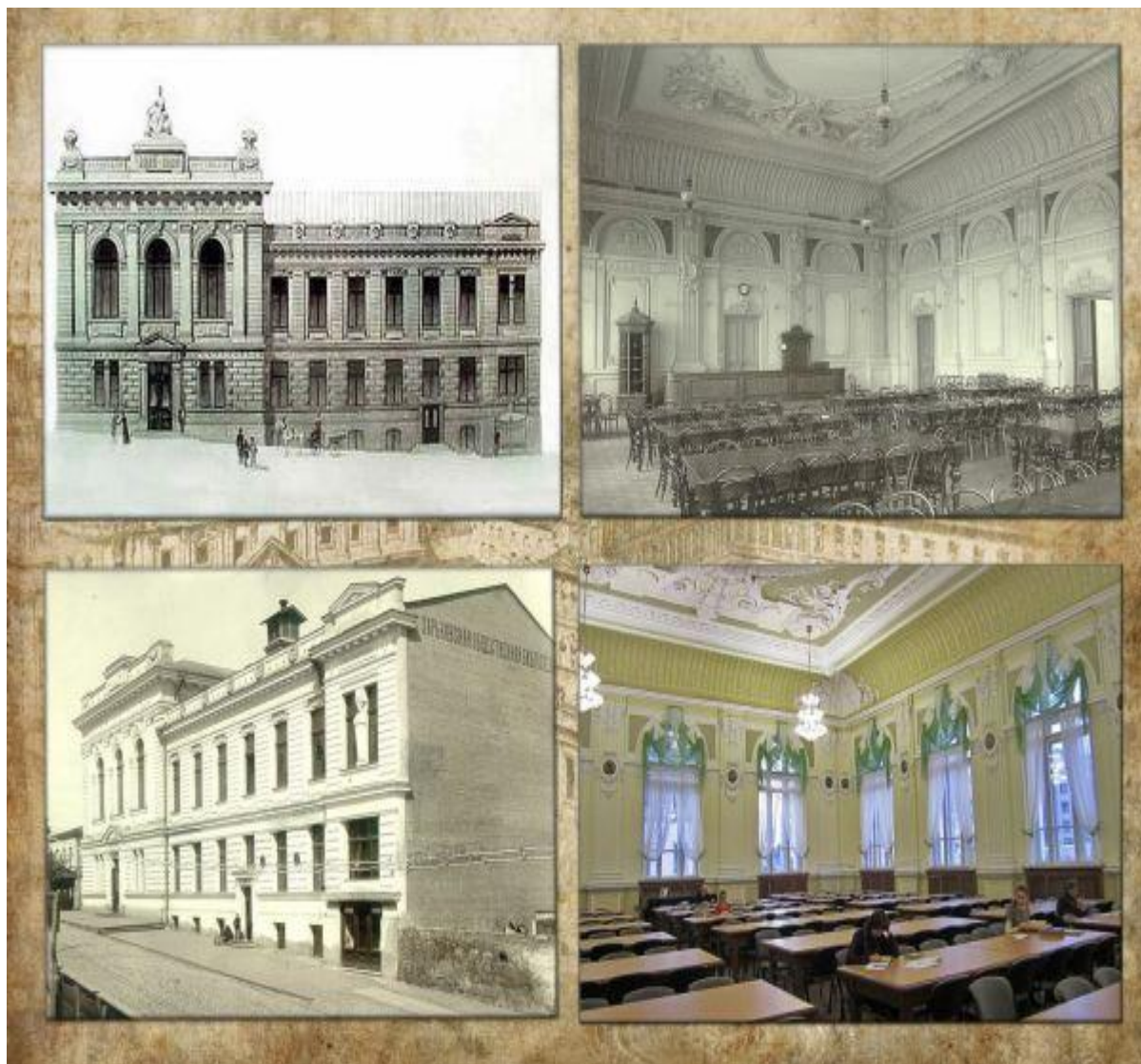
Додаток 6. Меморіальні інструменти архітектора О. М. Бекетова



Додаток 7. Стіл О. М. Бекетова



**Додаток 8. Будинок Харківської державної наукової бібліотеки
імені В. Г. Короленка**



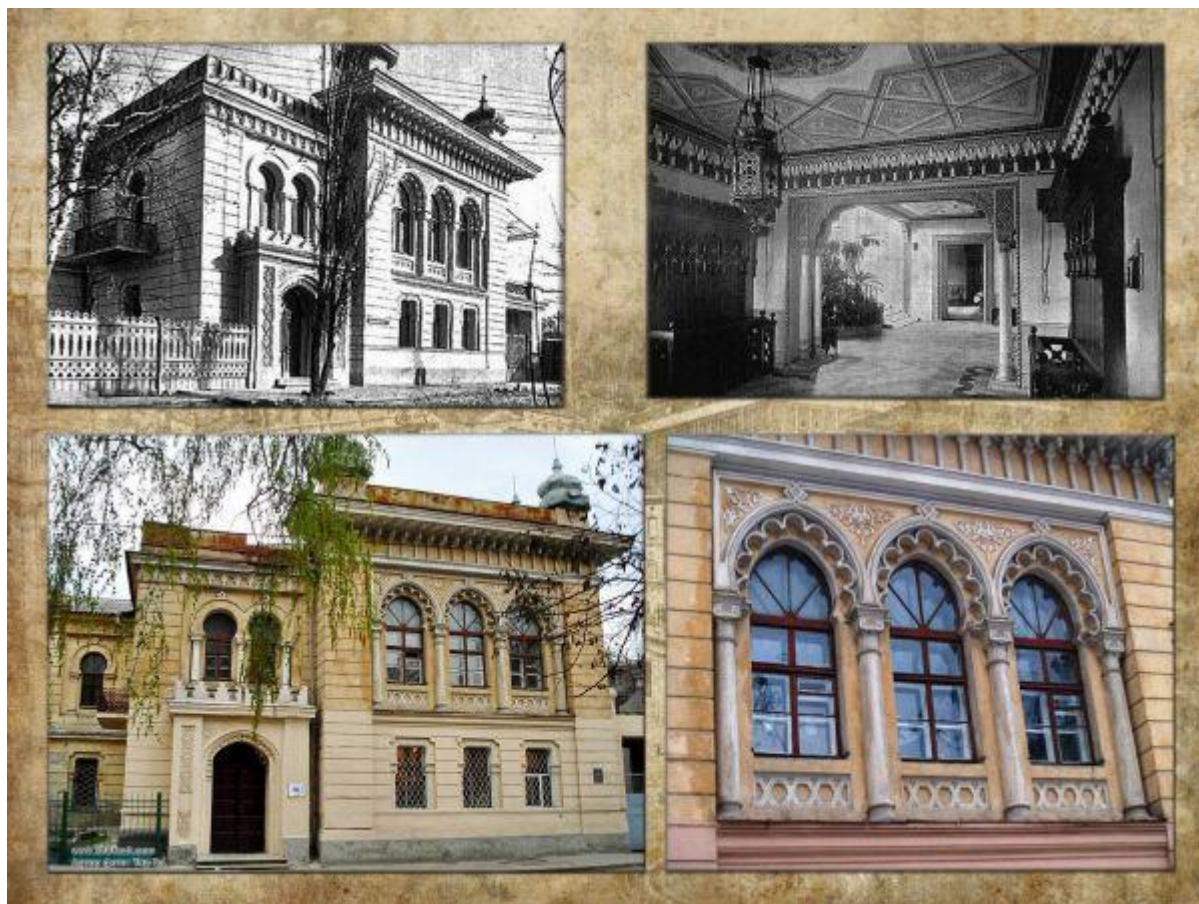
**Додаток 9. Інститут мікробіології і імунології імені І. І. Мечникова
НАМН України**



Додаток 10. Садиба М. М. Сомова



Додаток 11. Маєток Д. О. Алчевського



Додаток 12. Особиста садиба О. М. Бекетова

